

**ΑΠΟΛΥΤΗΡΙΕΣ ΕΞΕΤΑΣΕΙΣ Δ΄ ΤΑΞΗΣ
ΕΣΠΕΡΙΝΟΥ ΓΕΝΙΚΟΥ ΛΥΚΕΙΟΥ
ΤΡΙΤΗ 26 ΜΑΙΟΥ 2009
ΕΞΕΤΑΖΟΜΕΝΟ ΜΑΘΗΜΑ ΘΕΩΡΗΤΙΚΗΣ ΚΑΤΕΥΘΥΝΣΗΣ:
ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ
ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ**

A. Ο Αλ. Παπαδιαμάντης δεν έμεινε μόνο στην απλή ηθογράφηση, αλλά με βάση την ηθογραφία ανάγεται σε πολλές κατευθύνσεις, αναμειγνύοντας τα ηθογραφικά στοιχεία με ψυχογραφικά, διεισδύοντας στον εσωτερικό κόσμο των ηρώων του. Έτσι, και στο «Όνειρο στο κύμα» βρίσκονται πολλά ψυχογραφικά στοιχεία. Μάλιστα στο δοθέν απόσπασμα ο συγγραφέας ψυχογραφεί τον ήρωά του σχετικά με τη στάση του απέναντι στη Μοσχούλα. (*«Δεν δύναμαι να είπω αν μου ηλθον πονηροί, και συνάμα παιδικοί ανόητοι λογισμοί, εν είδει ευχων κατάρα. “Να εκινδύνεν...βοήθειαν! ...”»*). Ο βοσκός βρίσκεται σε δύσκολη θέση, γι’ αυτό θέλει να κάνει κάτι ηρωικό να βρεθεί κοντά στην κοπέλα. Νιώθει ενοχές που τη βλέπει (*«Είναι αληθές, ότι δεν έχορταινα να βλέπω το όνειρον, το πλέον εις το κύμα»*), ωστόσο δε χορταίνει να τη βλέπει. Εξακολουθεί να θέλει να φύγει μακριά, να μην ενδώσει στον πειρασμό, αλλά δε βρίσκει τη δύναμη. Τα συναισθήματά του εναλλάσσονται (*«Τότε με κατέλαβε τρόμος, συγκίνησις, λύπη απερίγραπτος. Τα γόνατά μου εκάμφησαν. Έξαλλος εκ τρόμου, ηδυνήθην ν’ αρθρώσω φωνήν...»*, *«Και εσκεπτόμην λίαν τεταραγμένος»*). Διαγράφεται ως ένας άνθρωπος ανιδιοτελής, με αυτοθυσία, αγνός, αθώος και ευτυχής.

B.1. Η αφήγηση διανθίζεται από πολλά εκφραστικά μέσα. Στο απόσπασμα αυτό χρησιμοποιούνται τα εξής:

- εξαιρετικές εικόνες (οπτικές-κινητικές) που παρουσιάζουν τις διαφορετικές όψεις της φύσης. Χαρακτηριστικά παραδείγματα εικόνας σε αυτό τα απόσπασμα είναι της θάλασσας με τον ωραίο βυθό («*Το βύθος του νερού... ήτο αμμόστρωτος, ελεύθερος βράχων και πετρών, ...*»).
- το ασύνδετο («*με κατέλαβε τρόμος, συγκίνησις, λύπη απερίγραπτος*», «*Ήταν όνειρο, πλάνη, γοητεία*»).
- η παρομοίωση («*ως ποταμός από μαργαρίτας έρρει το νερό*», «*ως μνημα υγρόν*»)
- η αντίθεση («*εβυθίσθην-ανήλθον*»)

Ο αφηγητής με τη συσσώρευση σχημάτων λόγου και άλλων εκφραστικών μέσων, όπως οι γοητευτικές περιγραφές της φύσης ή η ομορφιά της κοπέλας, προσδίδουν στο κείμενο ποιητικότητα και διάχυτο λυρισμό.

B.2. Ο εξέχων ρόλος της φύσης είναι χαρακτηριστικό γνώρισμα της γραφής του Παπαδιαμάντη στο οποίο το έργο υπάρχουν πολλές εικόνες από την ελληνική ύπαιθρο, με τις οποίες φαίνεται η νοσταλγική διάθεσή του για τη φύση. Σε πολλά σημεία παρουσιάζεται με περιγραφική δεινότητα το ανοιχτό φυσικό περιβάλλον μέσα στο οποίο ζούσε και ήταν στενά δεμένος ο νεαρός βοσκός.

Συγκεκριμένα, μπορούμε να αναφέρουμε μερικά στοιχεία που συνηγορούν σ' αυτή την άποψη:

α) «*του γαληνιώτος πελάγους, και κάμνον να χορεύουν φωσφορίζοντα τα κύματα*».

β) «*που είχα πατήσει εις την κορυφήν του βράχου...*»

γ) «*οι αιγιαλοί και αι θάλασσαι εκείναι εσυχνάζοντο από τους αλιείς...*»

δ) *«Το βάθος του νερού ήταν υπέρ τα δύο αναστήματα. Έφθασα σχεδόν εις τον πυθμένα, ο οποίος ήτο αμμόστρωτος, ελεύθερος βράχων και πετρών, και δεν ήτο φόβος να χτυπήσω.»*

Παρατηρούμε, λοιπόν, ότι δίδονται πολλά στοιχεία σχετικά με την τοπιογραφία της περιοχής, τα οποία συμπληρώνονται με τις ασχολίες των ανθρώπων, όπως το ψάρεμα. Τέλος προβάλλεται και το φυσικό τοπίο της θάλασσας.

Γ. Ο αφηγητής, αν και έχουν περάσει αρκετά χρόνια, θυμάται αυτό το γεγονός από την οπτική γωνία του ώριμου αφηγητή. Εκείνα τα λίγα λεπτά της ώρας είναι η μόνη καλή ανάμνηση της ζωής του αφηγητή, το αγκάλιασμα εκείνο («το ευάγκαλον») ήταν «όνειρον, πλάνη, γοητεία», το μόνο ανιδιοτελές σε σχέση με όλες τις άλλες «ιδιοτελείς περιπτώξεις, λυκοφιλίες, κυνέρωτες». Το βάρος του σώματος της κοπέλας ήταν «ανακούφισις και αναψυχή». Με την κοπέλα στην αγκαλιά του ένιωθε τον εαυτό του ελαφρύτερο. Αυτό το βάρος που έφερε αλάφρωνε την ψυχή του, γι' αυτό δεν το αισθανόταν. Ωστόσο, διαβεβαιώνει πως δεν είχε καμία ερωτική διάθεση απέναντι στη Μοσχούλα, ενώ η επαφή με τη γυμνή σάρκα εξαυλώνεται, γίνεται «εκλεκτή, αιθέριος επαφή» που καθορίζει την υπόλοιπη ζωή του νεαρού βοσκού. Αυτό το θεσπέσιο θέαμα στάθηκε η αφορμή να νιώσει ευτυχής ο νεαρός βοσκός, καθώς για μια στιγμή μπόρεσε να “κρατήσει” το όνειρό του στα χέρια του!

Δ. Και στα δύο διηγήματα του Παπαδιαμάντη περιγράφεται αναλυτικά η διάσωση των αγαπημένων κοριτσιών, στο «Όνειρο στο κύμα» της Μοσχούλας και στο «Έρωσ-Ήρωσ» της Αρχόντως. Και οι δύο ήρωες, από τη μια ο νεαρός βοσκός στο «Όνειρο στο κύμα» και από την άλλη ο Γιωργής στο «Έρωσ-Ήρωσ» καταβάλουν εξαιρετικές προσπάθειες για τη

σωτηρία των κοριτσιών. Κοινός, λοιπόν, είναι κι ο χώρος δράσης, που εξελίσσεται η περιπέτεια, δηλαδή ο θαλάσσιος.

Ο ήρωας στο «Όνειρο στο κύμα» το μόνο πράγμα που σκεφτόταν ήταν να σωθεί και να ζήσει τελικά η Μοσχούλα (ως! *ας έζη και ας ήταν ευτυχής*). Το ίδιο και ο ήρωας του «Έρωτος-Ηρώς», *«Κ' εσένα να γλυτώσω, κορμί μ' αγγελικό»*.

Τις στιγμές της διάσωσης της Μοσχούλας ο αφηγητής ένιωθε ότι οι σωματικές του δυνάμεις πολλαπλασιάζονταν με αξιοθαύμαστο τρόπο (*επολλαπλασιάζοντο θαυμασίως*). Βέβαια, τις δυνάμεις του βοσκού τις πολλαπλασίαζε και ένα πολύ ισχυρό κίνητρο: δε θα έσωζε απλώς μιαν ανθρώπινη ζωή αλλά τη Μοσχούλα, την οποία σκεφτόταν με τόσο πόθο να πλησιάσει. Το ίδιο παρατηρούμε και στο διήγημα «Έρωτος-Ηρώς», καθώς ο Γιωργής *«έφευγεν, έφευγεν ως δελφίνι...ως ξιφίας»*.

Η σκηνή της διάσωσης και των δύο κοριτσιών, δίνεται με κάθε λεπτομέρεια. Ο ήρωας στο «Όνειρο στο κύμα» μας πληροφορεί ότι η απόσταση της βάρκας από τη Μοσχούλα ήταν πολύ μεγαλύτερη (κόντευε τα σαράντα μέτρα) από την απόσταση που τη χώριζε από το βοσκό (γύρω στα δέκα μέτρα). Ο βοσκός έπεσε από το βράχο στη θάλασσα με το κεφάλι προς τα κάτω και αμέσως βγήκε στην επιφάνεια, απέχοντας τώρα γύρω στα οχτώ μέτρα. Το βάθος της θάλασσας εκεί ήταν πάνω από τριάμισι μέτρα, αλλά ο πυθμένας ήταν ομαλός και ακίνδυνος. Το σημείο στο οποίο βυθίστηκε η Μοσχούλα σχηματίζονταν δίνες στην επιφάνεια (το νερό έκανε περιστροφικές κινήσεις, στροβίλους, σχηματίζοντας μικρές ρουφήχτρες). Σε λίγες στιγμές και με τρεις μόνο πηδήματα, ο βοσκός έφτασε κοντά στη Μοσχούλα. Είδε στο βάθος του νερού το σώμα της Μοσχούλας. Αμέσως βούτηξε, άρπαξε το κορίτσι στην αγκαλιά του και ανέβηκε στην επιφάνεια κρατώντας το με το αριστερό μπράτσο.

Αισθάνθηκε ελαφρά την αναπνοή του κοριτσιού στο μάγουλο του και χάρηκε, που την πρόλαβε ζωντανή. Την τίναξε, για να αναπνεύσει. Τέλος, κολύμπησε με δύναμη και έφτασε στη στεριά.

Παρόμοια περιγραφή έχουμε και στο «Έρωσ-Ήρωσ», στο οποίο ο αφηγητής κρατάει την Αρχόντω από «τον βραχίονα» και κολυμπάει έχοντάς την αγκαλιά. Είχε την έγνοια να αναπνέει η κοπέλα καθώς απείχαν αρκετές «οργιάς» από τη στεριά. «Εσφιχταγκάλιαζε» την κοπέλα και την καθησύχαζε λέγοντάς της να μη φοβάται. Ο Γιωργής οδηγούμενος από το μεγάλο πόθο για την Αρχόντω αψηφά κάθε κίνδυνο. Τέλος, αφού σώζει την Αρχόντω, την αφήνει πάνω στην άμμο και στη συνέχεια την οδηγεί σε ένα σπήλαιο για να στεγνώσει. Και στα δύο διηγήματα είναι έκδηλα τα συναισθήματα των δύο ηρώων για αυτές τις κοπέλες από τη συμπεριφορά τους σε αυτές.

Η μόνη διαφορά που θα μπορούσαμε απλώς να αναφέρουμε είναι ότι ο ήρωας του «Έρωσ-Ήρωσ» δε ζει στην πραγματικότητα το όνειρό του («θα εγλύτωνε») ενώ ο νεαρός βοσκός στο «Όνειρο στο κύμα» ζει το όνειρό του και μάλιστα εκείνο το περιστατικό στάθηκε καθοριστικό για τη ζωή του, γιατί τον εμπόδισε να πραγματοποιήσει το στόχο του: από εκείνη τη στιγμή μαγνητίστηκε από τη γυναίκα και τον τράβηξε στα κοσμικά ο πειρασμός και ο ερωτικός πόθος.